

Taal actief 5

Taal actief 5 (Malmberg, 2022) is volgens de makers dé methode die kinderen goed leert communiceren. En wie goed kan communiceren, is beter in staat om te leren en te groeien.

TEKST VIVIAN VAN ALEM

Leerlingen lezen beter als hun leerkrachten taal- en leeslessen geïntegreerd aanbieden, in verbinding met de andere taaldomeinen en in combinatie met zaakvakken. Dit blijkt uit het onderzoek *Peil.Leesvaardigheid* van de Inspectie van het Onderwijs dat op 13 december 2022 is verschenen. Dit vraagt volgens het rapport wel om het stellen van kwaliteitseisen aan het zaakvakonderwijs: uitdagend lesmateriaal met bijvoorbeeld rijke authentieke teksten, effectieve (lees)didactiek en aandacht voor hogere-orde denkvaardigheden. En om kerndoelen voor de verschillende taaldomeinen (lees-, schrijf- en mondelinge taalvaardigheid) die niet los van elkaar geformuleerd zijn, maar juist in samenhang. De auteurs van het rapport *Dalende 'Leesvaardigheid': een herinterpretatie* (Bosman et al., 2022) pleiten ervoor om in het primair onderwijs de zaakvakken weer een centrale positie te laten innemen, en het taalonderwijs hieraan te koppelen.

Achtergrondkennis en woordenschat zijn de belangrijkste voorspelers van leesbegrip (Catts, 2021; Bosman et al., 2022). Als leerkrachten in een schoolbrede doorgaande lijn kennisrijke lessen geven over aardrijkskunde, geschiedenis, biologie en techniek, én over taal- en letterkunde, wordt de achtergrondkennis van leerlingen vergroot en verbetert hun leesbegrip. Al is het zelf ontwerpen van zo'n curriculum nog helemaal niet zo makkelijk (Van den Akker, 2022).

ACTIEVE GROEI IN TAAL, SPELLING EN TEKSTBEGRIP

Taal actief gaat al heel wat jaren mee. Inmiddels is versie 5 op de markt verschenen voor groep 4, 5 en 6. Spiksplinternieuw: het plusmateriaal en de materialen voor groep 7 en 8 verschijnen in schooljaar 2023/2024. De nieuwe *Taal actief* heeft een herkenbare opzet en materialen in een nieuw jasje, maar is ook inhoudelijk doorontwikkeld. Betekenisvol spreken en schrijven krijgen meer ruimte dan

in vorige versies. De methode legt meer nadruk op de communicatieve functie van taal, en op zelfsturing en leergroei van de kinderen. Er is een duidelijke samenhang tussen de verschillende lessen en tussen de afzonderlijke leerlijnen spreken/luisteren en schrijven (in de methode samenvallend onder het domein communicatie), taal verkennen, woordenschat, én spelling. Nieuw is ook het domein groei, dat in de handleiding als aparte leerlijn wordt beschreven, maar in de uitwerking verweven is in de lessen communicatie, woordenschat en taal verkennen. Vanaf schooljaar 2023/2024 wordt ook het domein tekstbegrip aan de methode toegevoegd. In het optioneel aan te schaffen *Taal actief tekstbegrip* staan volgens de voorlichtingsbrochure 'rijke teksten centraal die aansluiten op de communicatiedoelen uit *Taal actief taal*'. Zou dit een veelbelovend initiatief kunnen zijn om meer vanuit kennisrijke, authentieke teksten te werken aan taaldoelen en tegelijkertijd het leesbegrip te vergroten?

De nieuwe *Taal actief* heeft een herkenbare opzet en materialen in een nieuw jasje, maar is ook inhoudelijk doorontwikkeld

EVEN KRABBELEN

Taal actief taal en *Taal actief spelling* (en eventueel op termijn *Taal actief tekstbegrip*) zijn gecombineerd, maar ook los van elkaar te gebruiken in twee varianten. Met de papieren versie (wel met digibord- en oefensoftware) werkt de leerling met een (leer)werkboek per thema (voor spelling per vier thema's); met de digitale versie werkt de leerling volledig digitaal (al adviseert de methode om de communicatieproducten te schrijven in plaats van te typen). Zowel bij de papieren als de digitale variant werken de leerlingen tijdens de communicatielessen in hun taalgroeiboek. Een mooi hulpmiddel waarmee ze vooruitkijken op de leerdoelen van het thema en er na afloop ook op terugblikken, zowel inhoudelijk ('Zoek op deze bladzijde vier zinsdelen' of 'Vul in deze zin op de stippellijn een eigen naam in') als procesmatig ('Hoe goed ben jij nu in overtuigen? Zet een kruisje op de ladder' of 'Welke top geef jij jezelf?'). In het

taalgroeiboek staan ook twee hulpmiddelen om kinderen te helpen om creatiever te worden: oefeningen om 'je hoofd leeg te maken' en tekeningetjes en opdrachtjes in de kantlijn om 'even te krabbelen'. Wat heerlijk om even met iets anders bezig te zijn!

TAAL ACTIEF TAAL

Het jaarprogramma van taal bestaat uit acht jaarlijks terugkerende thema's van vier weken. De thema's zijn - anders dan in sommige andere taalmethodes - niet gekoppeld aan wereldoriënterende onderwerpen, maar aan verschillende vormen van communicatie. Zo gaat het thema 'Ik wil' over het communicatie doel 'overtuigen'; andere thema's gaan onder andere over

informerend, verhalen bedenken of je mening vormen. Dit geeft de leerkracht de kans om taaldoelen te koppelen aan een zaakvakthema of actuele gebeurtenis. Mooi! De concentrische opbouw maakt dat in elke jaargroep dezelfde communicatiethema's centraal staan, maar met steeds uitdagender schrijf-, lees- en spreektaken. Elk thema kent in week één tot en met drie nieuwe leerdoelen, in week vier wordt er teruggeblikt, samengewerkt en (optioneel) getoetst. Optioneel, want bij taal is, naast de meetbare groei in woordenschat en taal verkenning, vooral de 'merkbare groei' belangrijk door te observeren en door de tweejaarlijkse 'taalgroei-gesprekken' met het kind. De taallessen in de eerste drie weken

Nieuw is het domein 'groei'

De thema's gaan over:

De thema's in *Taal actief*

kennen een vaste opbouw.

Op maandag kijkt de leerkracht samen met de kinderen vooruit naar de leerdoelen van de week, haalt voorkennis op en laat via het digibord een 'taalgast' aan het woord, die 'een ster is' in het communicatiedoel dat centraal staat in het thema. Zo krijgen kinderen tips van een presentator, een schrijver en een kinderadvocaat. Leuk! Deze 'vooruitkijklessen' leggen het fundament voor de rest van de week. Een leerkracht kan dus gerust wat meer tijd voor deze les uittrekken óf vooral de nadruk leggen op de onderdelen die nodig zijn om de communicatietaak op vrijdag goed voor te bereiden, zoals het in tweetallen brainstormen over het

Achtergrond-
kennis en
woordenschat zijn
voorspellers van
leesbegrip

schrijfontwerp. Iedere dinsdag staat er een les woordenschat op het programma, op woensdag en donderdag een les taal verkennen en op vrijdag een communicatieles, waarin kinderen werken aan hun schrijf- of spreektaal en hun kennis uit de lessen woordenschat en taal verkennen kunnen toepassen. Ter ondersteuning van deze communicatietaak staan er duidelijke criteria en een uitgewerkt voorbeeld in het taalgroeiboek, is er een schrijfhulp en zijn er filmpjes van kinderen die vertellen hoe zij de taak hebben uitgevoerd. Dit verlaagt de mogelijke 'schrijfvrees'. In week één starten de kinderen hun schrijftaak en in week twee maken ze die af, door hun tekst te reviseren met gerichte

aanwijzingen (lastig voor veel kinderen, de leerkracht blijft nodig!). In week drie volgt een spreektaal over hetzelfde communicatiedoel en in week vier wordt er inhoudelijk en procesmatig teruggeblikt. In de laatste les van het thema geeft de leerkracht met de kinderen aandacht aan de fase publiceren/presenteren van de schrijfproducten. Een mooie afgeronde schrijfcyclus, waarbij het jaarprogramma bovendien voldoende lesvrije weken biedt om daar nog meer tijd aan te besteden!

TAAL ACTIEF SPELLING

Ook bij spelling zijn er acht thema's van vier weken. In de taallessen is er aandacht voor het toepassen van correcte spelling, maar in de spellinglessen zelf ligt de focus op het inoefenen van spellingcategorieën. Een prima keuze! In de eerste drie weken van het thema staat telkens één nieuwe categorie centraal. De methode gaat uit van een audiotieve start (van 'horen' naar 'schrijven') en koppelt elke spellingcategorie aan een dier (of iets dat bij een dier past) volgens de analogiestrategie: 'woorden net als kikker' zijn woorden met een korte klank aan het eind van een klankgroep; 'woorden net als wollen' zijn woorden als stoffelijk bijvoeglijk naamwoord. Werkwoordspelling wordt aangeboden vanaf groep 5. Vanaf groep 6 worden er categorieën op referentieniveau 1F, 2F én 3F aangeboden. Hoge verwachtingen dus! Er is veel gelegenheid voor het inslijpen van eerder aangeboden categorieën met de dagelijkse dicteetjes en in week vier met de 'dictweetjes' en de herhalingsstof na de spellingtoets. Iedere lesweek vraagt een uur voor taal en spelling. Van maandag tot en met donderdag staan er veertig minuten voor taal en twintig minuten voor spelling op het rooster.

Op vrijdag komen de taaldoelen samen in een communicatieles van zestig minuten, waarin de kinderen de doelen toepassen in schrijf- of spreektaken. Zowel de taal- als spellingles wordt gestart met een leerkrachtafhankelijk deel, waarna de kinderen zelfstandig werken. Herkenbaar is de vaste opbouw voordoen-samendoen-zelf doen. Mooi dat de leerkracht eerst het begrip controleert voor de kinderen zelf aan de slag gaan!

TAAL ACTIEF IN DE PRAKTIJK

‘Wij zijn heel blij met de schrijf-opdrachten’, zeggen Gemma Velders en Sietske Kok, leerkrachten van basisschool De Eendracht in Apeldoorn. ‘De kinderen spreken eerst met elkaar over het onderwerp en gaan dan pas schrijven. Omdat de taalthema’s vrij algemeen zijn, kun je de opdrachten koppelen aan je eigen inhoud. Zo hebben we het thema ‘Ik wil’ zelf gekoppeld aan het schrijven van een verlanglijstje voor Sinterklaas. Ook over de spellinglessen zijn we heel tevreden. De dicteevorm is fijn en we herkennen heel duidelijk de EDI-opbouw in de lessen. Wel zou een moeilijke spellingcategorie als de open en gesloten klankgroep wat meer inge oefend mogen worden met de spellingregel in plaats van vooral met het grondwoord ‘krekkel’ en ‘kikker’. Beide leerkrachten zijn erg te spreken over de methode, al willen ze nog wel een aanbeveling kwijt: ‘Het deuntje aan het eind van het filmpje zou weg mogen: dat haalt de kinderen uit hun focus.’

EEN STAP NAAR GEÏNTEGREERD TAAL-/LEESONDERWIJS

Het koppelen van taaldoelen aan kennisrijke thema’s in zelf ontworpen lessen is niet makkelijk. *Taal actief* geeft een doorgaande leerlijn in taaldoelen die zich lenen om te

Het taalgroeiboek is een hulpmiddel waarmee kinderen vooruitkijken op de leerdoelen van het thema en er na afloop ook op terugblikken

verbinden aan eigen gekozen lesinhoud. Dat vraagt nog steeds van de leerkracht een heldere focus op wat de kinderen moeten leren, en welke onderwijsinhoud daarbij past (zijn bijvoorbeeld alle woordenschatlessen écht relevant?). *Taal actief* verlaagt de drempel voor leerkrachten die alvast een stap richting meer geïntegreerde taal-/leeslessen willen maken.

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

VIVIAN VAN ALEM

Vivian van Alem is werkzaam als onderwijsadviseur taal/lezen (www.vanalemonderwijsadvies.nl), netwerklid van JSW en schreef het handboek *Wegwijzer voor intern begeleiders*

Reactie van de uitgever

Silvia Beekmans, methodeontwikkelaar *Taal actief* bij Malmberg: ‘De nieuwste *Taal actief* maakt kinderen bewust van de kracht van taal en de logische samenhang tussen de taaldomeinen. Alles is gericht op beter communiceren: de woordenschatlessen bevatten essentiële schooltaalwoorden (LOGO) en themawoorden. Voor *Taal verkennen* baseert de methode zich op onderzoek van de Radboud Universiteit, zodat kinderen snappen wat woord- en zinsdelen bijdragen aan communicatie. Door geleerde woorden, woord- en zinsbouw wekelijks toe te passen in eigen communicatie groeit ieder kind vol vertrouwen in taal.’

Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen in het basisonderwijs

Neem een (online) abonnement op JSW

- + Sinds 1913 een begrip
- + Praktische artikelen en opiniestukken
- + Interviews met onderwijsdeskundigen

Meer weten?

Ga naar jsw.nl of bel 088-2266692